

О. В. Бабак, студентка групи ЕЕК-20-1 (*ХНУРЕ, Харків*)

А. В. Сергієва, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

ЯВИЩЕ ДІАЛЕКТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

The phenomenon of dialects is inherent in any language. This is due to various factors that regulate people's lives (work, different climatic conditions, religious and national characteristics, etc.). Formed in such conditions, they constitute a historical heritage and serve as a source of information about our ancestors.

Явище діалектів притаманне будь-якій мові. Воно пов'язане з різними факторами, що регулюють життя людей (трудова діяльність, різні кліматичні умови, релігійні та національні особливості тощо). Сформувавшись у таких умовах, вони становлять історичну спадщину та слугують інформаційним джерелом наших пращурів. Розрізняють територіальні та соціальні. Варто зауважити, що ця тема є актуальною: більша частина українців розмовляє діалектною мовою. Цю проблему досліджувало багато науковців, зокрема заступник декана філологічного факультету ХНУ ім. Каразіна, кандидат філологічних наук Юрій Кохан.

Якщо територіально розглядати ареали поширення основних діалектів, то в Україні їх виділяють три: північні, південно-західні та південно-східні. Однак, у кожного з них є так звані підгрупи, які мають вузьку зону поширення. Так, наприклад, говори можуть відрізнятися навіть в межах двох сусідніх сіл. Ця різниця може мати характер лексичний, морфологічний, фразеологічний та фонетичний. Хочу зазначити, що межі між територіальним розповсюдженням тих чи інших діалектів не є чіткими.

Північні діалекти розповсюджені загалом на Поліссі. До них входять Східнополіський, Середньополіський і Західнополіський говори. Для них характерне використання низки термінів схожих з польською та білоруською мовою, фонетичні відмінності, наприклад вживання закінчення -є замість -а після довгого приголосного тощо.

Південно-західні діалекти поширені на Західній Україні і мають чимало особливостей, що робить мову її носіїв дещо екзотичною. Наприклад, використання давніх форм давального й орудного відмінка однини особових та зворотних займенників, переходи м'яких приголосних звуків [д], [т] в [г], [к] тощо. Південно-західні діалекти включають в себе Волинсько-подільський, Галицько-буковинський і Карпатський говори.

Південно-східні діалекти складають Середньонаддніпрянський, Степовий та Слобожанський говори. Найбільш характерні особливості діалекту – збереження м'яких шиплячих, заміна [ф] на [х] або [хв] тощо. Також спостерігається часте використання русизмів.

Таким чином, територіальні діалекти є складовою матеріальної та духовної культури, засобом спілкування людей, що проживають на спільній території, об'єднаних спільними культурними традиціями.

Під діалектами розуміють також професійні говори, жаргонізми. Їх також називають соціальними діалектами, тому що вони сформувалися під впливом соціально-професійних факторів. Їх носіями являються люди однієї професії або з однаковим захопленням. Для жаргонізмів характерним є використання спеціальної лексики та фразеології, однак вони не мають окремих фонетичних особливостей.

Також до соціальних діалектів можна віднести сленг. Сленг – це жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних соціальних прошарків, які, проникаючи в літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення. Він може не бути залежним від професії. Сленг більше притаманний людям певного віку та соціального прошарку. Проте він має тісний зв'язок із професійними говорами.

Отже, можна зробити висновок, що соціальні діалекти – це не лише лексичні відмінності в розмовному мовленні людей. Діалекти стали мати соціальний відтінок. Вони розкривали статус людини, її освіту та рід заняття, стали так званою візитівкою, що розповідала не тільки звідки ти родом, а й хто ти в буденному житті.

Підбиваючи підсумки всієї роботи, можна сказати, що діалекти виконують комунікативну, стилістичну та історичну функції. Вони бережуть традиції різних куточків України, виражають особливості професій, людські індивідуальності. Я вважаю, що діалекти прикрашають нашу мову та роблять її багатогранною.

Література

1. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори: [монографія] / І. Г. Матвіяс; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ: Наук. думка, 1990. 8–16 с.
2. Основні діалекти української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrgramota.kievpreklad.com.ua/dialekt>. – Доступ від 10.10.2020 р.
3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/slengh> – Доступ від 13.10.2020 р.